

● **Meerkeuzevragen**

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

HET GROTE ONDERNEMERSPEL

Bij de beantwoording van de vragen 1 tot en met 6 hoef je géén gebruik te maken van de informatiebronnen uit de bijlage.

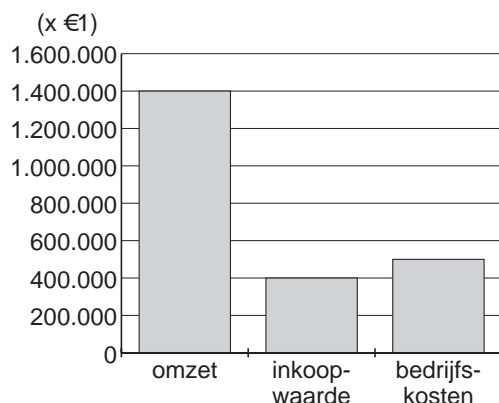
Het grote ondernemersspel

Mevrouw Fender is lerares economie. Ze heeft voor haar klas een spel bedacht. Ze legt het spel aan de klas uit. "Er is een bedrijf dat gitaren maakt. Dit bedrijf koopt de ongelakte gitaren in zonder knoppen en snaren.

Jullie worden in twee groepen verdeeld, groep A en groep B. Deze groepen moeten beslissingen nemen voor dit bedrijf. De opdrachten staan op kaartjes die ik zal uitdelen."

1p ● **1** Op het eerste kaartje staan gegevens over het afgelopen jaar.

Kaartje 1: Over vorig jaar was de directie tevreden. Bij een iets stijgende afzet nam de omzet met 5% toe.

Groep A weet niet wat er bedoeld wordt met 'een stijgende afzet'. Help ze eens.

Wat wordt hier bedoeld met een stijgende afzet?

Met een stijgende afzet wordt bedoeld dat het bedrijf

- A meer bedrijfskosten heeft gehad.
- B meer gitaren heeft verkocht.
- C meer winst heeft gemaakt.
- D voor meer geld heeft verkocht.

1p ● **2** Bepaal voor groep B aan de hand van kaartje 1 de nettowinst.

De nettowinst bedraagt:

- A € 500.000.
- B € 900.000.
- C € 1.000.000.
- D € 1.300.000.
- E € 1.500.000.
- F € 2.300.000.

2p ○ 3

Kaartje 2: Er werken 15 mensen. De gemiddelde loonkosten per werknemer bedragen € 25.000 per jaar. Er zijn machines te koop die het werk van 5 werknemers kunnen overnemen. Bij aanschaf wordt er € 150.000 per machine uitgegeven. De machines kunnen zeker 2 jaar gebruikt worden. De bijkomende uitgaven voor deze machines bedragen € 15.000 per machine per jaar.

Peter uit groep B vindt het verstandig om een machine aan te schaffen. Volgens hem is de machine binnen twee jaar terugverdiend.

→ Laat met behulp van een berekening zien dat Peter gelijk heeft.

1p ○ 4

Marieke kijkt verder dan alleen naar de uitgaven. "Ik denk dat een aantal klanten de gitaren niet meer wil kopen als ze horen dat een deel van de productie door een machine wordt gedaan."

→ Geef een argument voor de mening van Marieke.

1p ○ 5

Kaartje 3: De onderneming kan ongelakte gitaren inkopen van hout met een milieukeurmerk. Deze gitaren zijn wel wat duurder dan de oude ongelakte gitaren. De kwaliteit is gelijk.

Groep A hoeft niet lang na te denken. "De nieuwe gitaren zijn duurder. Niet doen dus." Janneke uit groep B denkt dat de nieuwe gitaren wel tot meer winst kunnen leiden.

→ Geef een argument voor de mening van Janneke.

Volgens mevrouw Fender, de lerares, hebben beide groepen in het spel nu evenveel punten. Daarom stelt zij nu een lastige, laatste vraag. Zij vertelt dat het bedrijf overweegt om ook elektrische gitaren te gaan verkopen. Verwacht wordt dat dit een extra omzet oplevert van € 200.000. Mevrouw Fender wil weten hoeveel extra nettowinst dit oplevert.

1p ● 6

Volgens Irma van groep A kan deze vraag beantwoord worden als de inkoopwaarde van deze elektrische gitaren bekend is. Volgens Henk van groep B moet je de extra kosten van de elektrische gitaren én de extra brutowinst weten om die vraag te kunnen beantwoorden.

Wie heeft er gelijk, Henk of Irma?

A Henk, want extra brutowinst – extra bedrijfskosten = extra nettowinst

B Henk, want extra brutowinst – extra inkoopwaarde = extra nettowinst

C Irma, want extra omzet – extra bedrijfskosten = extra nettowinst

D Irma, want extra omzet – extra inkoopwaarde = extra nettowinst

OP DE BARRICADEN!

Bij de beantwoording van de vragen 7 tot en met 12 moet je soms gebruikmaken van informatiebron 1 in de bijlage.

Theo en Eduard zijn bouwvakker. En boos! Héél boos. Ze willen meer loon. Daarom voeren ze actie. Ze hebben hun eisen op een spandoek gezet. Samen met de andere werknemers staan ze voor een groot gebouw. Daarbinnen zijn de CAO-onderhandelingen gaande. De onderhandelingen zitten echter muurvast.

- 1p ● 7 Wat kan, naast de hoogte van het loon, nog meer in een CAO geregeld worden?
 A de hoogte van de WW-premie
 B de hoogte van het minimumloon
 C het aantal vakantiedagen
 D het belastingtarief
- 2p ○ 8 Aan de onderhandelingstafel wordt stevig onderhandeld. Argumenten vliegen over en weer. Vooral over de loonsverhoging zijn ze het niet eens. De werknemers willen een forse loonsverhoging, de werkgevers willen helemaal geen loonsverhoging. Hieronder zie je de tafel met daaraan de werkgevers en de werknemers. Er tussenin staan drie argumenten die 'over de tafel vliegen'.

	<p>← 1 De inflatie is erg hoog. →</p> <p>← 2 Een lagere koopkracht van de werknemers is slecht voor de werkgelegenheid →</p> <p>← 3 De concurrentiepositie wordt slechter. →</p>	
werkgevers		werknemers

→ Komen die argumenten van de werkgevers of van de werknemers? Verklaar je antwoord.

Neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Argument voor de werkgevers: nummer ..., want

Argument voor de werknemers: nummer ..., want

- 1p ○ 9 Na enige dagen is er toch overeenstemming over de loonsverhoging. Nu komt het volgende punt aan de orde: vóór je 65e stoppen met werken. De vakbonden vinden dat dit ook in het belang van de werkgevers kan zijn.
 → Noem één voordeel voor de werkgevers als hun werknemers vóór hun 65e kunnen stoppen met werken.

- 1p ● 10 *Gebruik informatiebron 1.*
Eindelijk, na lang onderhandelen, wordt er een CAO afgesloten. Theo en Eduard willen wel eens weten wat dit in de praktijk gaat betekenen.
Eduard rijdt altijd met zijn auto naar de bouwplaats. Dit is een afstand van 30 kilometer heen en 30 kilometer terug. Hij neemt Theo altijd mee.
Bepaal hoeveel reizen Eduard per dag uitbetaald krijgt.
A 1
B 1,4
C 2
D 2,4

- 1p ○ 11 *Gebruik informatiebron 1.*
Na de loonsverhoging op 1 mei 2004 verdient Theo € 2.000. Hij gaat uit van een inflatiepercentage van 2%.
→ Bereken de hoogte van het inkomen van Theo **na** de loonsverhoging op 1 januari 2005. Laat de berekening zien.

- 2p ○ 12 *Gebruik informatiebron 1.*
Eduard is tevreden over wat ze hebben berekend. "Beide loonsverhogingen werken nivellerend en dat moet ook." Theo denkt dat dit niet het geval is.
→ Geef aan hoe beide loonsverhogingen werken.
De loonsverhoging op 1 mei werkt(1).....
De loonsverhoging op 1 januari werkt(2).....
Neem voor je antwoord bovenstaande zinnen over en vul twee van de drie gegeven antwoordmogelijkheden in. Je kunt kiezen uit:
nivellerend
denivellerend
niet nivellerend en niet denivellerend

OP DE BARRICADEN!

Informatiebron 1

CAO-akkoord op hoofdlijnen

Van 1 januari 2004 tot en met 31 december 2005.

Het loon

De lonen worden als volgt verhoogd:

Per 1 mei 2004 worden de lonen met € 50 verhoogd.

Per 1 januari 2005: automatische prijscompensatie plus 1,25%.

De reisuregeling

Afstand huis/werk enkele reis in kilometers.*

meer dan	tot en met	totaal uitbetaalde reisure per dag
0 km	25 km	0
25 km	50 km	1
50 km	59 km	1,2
59 km	70 km	1,4

* De chauffeur die (een) collega('s) meeneemt krijgt één reisuur per dag extra.

KORTER WERKEN LOONT NIET ALTIJD

Bij de beantwoording van de vragen 13 tot en met 17 hoef je géén gebruik te maken van de informatiebronnen uit de bijlage.

De hoge werkloosheid in de jaren 2003 en 2004 was eigenlijk niets nieuws. Ook in de jaren tachtig van de vorige eeuw waren er in Nederland veel werklozen. Toen zag men arbeidstijdverkorting (ATV) als de oplossing om de werkloosheid terug te dringen. Werknemers gingen korter werken en de vrijgekomen uren werden door werklozen bezet.

- 2p ○ 13 In het bedrijf 'VeDeCo' werkten 20 werknemers van maandag tot en met donderdag elke dag 8 uur en op vrijdag 6,5 uur. Er werd besloten de werkweek terug te brengen tot 35 uur.
→ Bereken hoeveel nieuwe arbeidsplaatsen er ontstonden door de invoering van de ATV bij volledige herbezetting. Laat de berekening zien.
- 1p ○ 14 De werknemers leverden zo'n klein deel van hun loon in dat 'VeDeCo' besloot geen nieuwe werknemers aan te nemen om de vrijgekomen uren te herbezetten. De loonkosten zouden dan te veel stijgen. Maar voor de directie van 'VeDeCo' waren er meer redenen dan de loonkostenstijging bij herbezetting.
→ Welke andere reden kan de directie van het bedrijf gehad hebben om geen nieuwe werknemers aan te nemen om de vrijgekomen uren te herbezetten?
- 1p ● 15 De ATV werd in duizenden bedrijven ingevoerd, bijna altijd gekoppeld aan verlaging van de brutolonen. De werkloosheid nam echter niet af. Sommige deskundigen hadden hier al voor gewaarschuwd: "Door de invoering van de ATV zal juist minder werkgelegenheid ontstaan."
Hieronder staan drie economische verschijnselen:
1 afname koopkracht
2 verlaging van de brutolonen
3 vermindering van de afzet van bedrijven
Wat is een logische volgorde van de verschijnselen?
A invoering ATV → 1 → 2 → 3 → minder werkgelegenheid
B invoering ATV → 1 → 3 → 2 → minder werkgelegenheid
C invoering ATV → 2 → 1 → 3 → minder werkgelegenheid
D invoering ATV → 2 → 3 → 1 → minder werkgelegenheid
E invoering ATV → 3 → 1 → 2 → minder werkgelegenheid
F invoering ATV → 3 → 2 → 1 → minder werkgelegenheid
- 1p ○ 16 Een toename van de werkloosheid zou kunnen betekenen dat werknemers een groter deel van hun loon kwijt zouden zijn aan premies en belasting.
De vakbonden lieten weten dat zij in dat geval hogere lonen zouden eisen.
→ Geef een argument waarom de vakbonden in dat geval hogere lonen willen voor de werknemers.
- 2p ○ 17 Stijging van de lonen hoeft niet altijd te betekenen dat de prijzen van de producten ook stijgen. Dit hangt vooral af van de arbeidsproductiviteit.
→ Noem twee maatregelen die bedrijven kunnen nemen om hun arbeidsproductiviteit te laten stijgen.

BOSZICHT EN DE BELASTINGEN

Bij de beantwoording van de vragen 18 tot en met 23 moet je soms gebruikmaken van informatiebron 2 in de bijlage.

De inwoners van de gemeente Boszicht moeten gemeentelijke belastingen betalen. De onroerendezaakbelasting (OZB) is de belangrijkste.

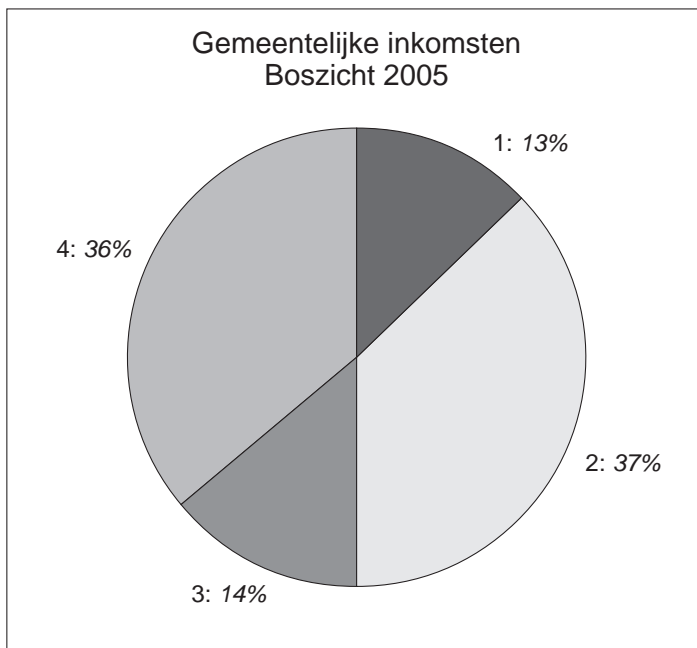
- 1p ○ 18 → Noem één andere gemeentelijke belasting.

Op grond van de wet Waardering Onroerende Zaken (Wet WOZ) stelt de gemeente de waarden van de onroerende zaken in de eigen gemeente vast. De waarde van de onroerende zaken dient als basis voor het berekenen van de onroerendezaakbelasting.

- 1p ● 19 Waarvoor wordt de WOZ-waarde van een huis ook gebruikt?
De WOZ-waarde van een huis wordt ook gebruikt bij het bepalen van
A de hoogte van de contributie van de Vereniging Eigen Huis.
B de hoogte van de hypotheekrente.
C de hoogte van de jaarlijkse aflossing op de hypotheek.
D het eigenwoningforfait.
- 1p ○ 20 In de gemeente Boszicht zijn de belastingen in 2006 flink gestegen. Wim zegt: "Door deze belastingverhoging kan de inflatie stijgen."
→ Verklaar de uitspraak van Wim.
- Gebruik informatiebron 2.*
- 1p ○ 21 De gemeentelijke belastingen vormden slechts een klein deel van de totale inkomsten van de gemeente Boszicht in 2005.
→ Hoeveel bedroegen de totale inkomsten van de gemeente Boszicht in 2005?
- 1p ○ 22 Het kabinet is van plan de gemeentelijke belastingen te verlagen. Het kabinet wil dit doen door (een gedeelte van) de onroerendezaakbelasting af te schaffen. De gemeenten zullen dan minder inkomsten hebben. Het rijk zal als compensatie meer geld aan de gemeenten geven via het gemeentefonds. Volgens tegenstanders van dit plan leidt de afschaffing van de OZB niet tot lastenverlichting voor de burgers.
→ Noem een argument dat de tegenstanders van dit plan kunnen gebruiken.
- 1p ○ 23 De gemeenten willen liever zelf bepalen wat zij doen als (een gedeelte van) de onroerendezaakbelasting afgeschaft wordt: een andere gemeentelijke belasting verhogen óf bepaalde uitgaven van de gemeente verlagen.
→ Waar zou jij voor kiezen: een gemeentelijke belasting verhogen of bepaalde uitgaven van de gemeente verlagen? Geef een argument voor je keuze.

BOSZICHT EN DE BELASTINGEN

Informatiebron 2

Verklaring van de cijfers:

- 1 Dit zijn de gemeentelijke belastingen. In totaal bedragen deze € 3,9 miljoen.
- 2 Dit is de algemene uitkering uit het gemeentefonds.
- 3 De inkomsten van de gemeente uit dienstverlening.
- 4 De overige inkomsten van de gemeente Boszicht.

LEVEN VAN OF ZONDER DE WIND

Bij de beantwoording van de vragen 24 tot en met 28 moet je soms gebruikmaken van de informatiebronnen 3 en 4 in de bijlage.

Met een plof valt er weer een stapel folders op de deurmat van Karel. Dit keer zit er ook een folder bij van Nuon, een elektriciteitsmaatschappij. De folder gaat onder andere over groene stroom en de voordelen ervan. Groene stroom is elektriciteit die wordt opgewekt met behulp van onuitputtelijke (duurzame) bronnen zoals de wind en de zon.

- 1p ○ **24** Het opwekken van groene stroom is duurder dan van 'gewone' stroom. Toch berekent Nuon dezelfde tarieven voor groene stroom.
→ Geef een reden waarom Nuon de consument niet méér laat betalen voor groene stroom.
- 1p ○ **25** Bij Karel thuis wordt gebruik gemaakt van dag- en nachtstroom. Dit wil zeggen dat er een verschillend tarief berekend wordt tussen de stroom die overdag gebruikt wordt en de stroom die 's nachts gebruikt wordt. Nachtstroom is goedkoper dan dagstroom.
→ Geef een reden waarom nachtstroom goedkoper kan zijn dan dagstroom.
- Gebruik de informatiebronnen 3 en 4.*
- 2p ○ **26** In informatiebron 3 staat dat wij nogal wat stroom verspillen. Door het aanlaten van apparaten (stand-by) gebruiken we evenveel stroom als de hoeveelheid stroom die door middel van groene stroom wordt opgewekt.
→ Bereken hoeveel geld we in Nederland kwijt zijn aan deze 'verspilling'. Bereken hiervoor eerst de prijs van één kWh. Laat de berekeningen zien.
- Gebruik informatiebron 4.*
- 2p ○ **27** Sinds 1 juli 2004 kan de consument zelf zijn stroomleverancier kiezen. Bij de oude leverancier betaalde Karel € 787 per jaar voor zijn elektriciteit. Karel denkt dat hij korting kan krijgen als hij naar een andere leverancier gaat.
→ Vul de onderstaande zin aan door te kiezen uit de erna genoemde drie invulmogelijkheden.
Neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
Als de leverancier 5% korting biedt, wordt zijn elektriciteitsrekening
Kies uit: meer dan 5% lager / minder dan 5% lager / precies 5% lager.
Geef een verklaring voor je keuze.
- 1p ○ **28** Karel is helemaal enthousiast over groene stroom en vooral over het gebruik van windenergie: "We moeten in Nederland alleen nog maar gebruik maken van windenergie." Janet heeft haar bedenkingen: "Ik denk niet dat we alle elektriciteit uit windmolens moeten halen", zegt ze.
→ Geef een argument voor het standpunt van Janet.

LEVEN VAN OF ZONDER DE WIND

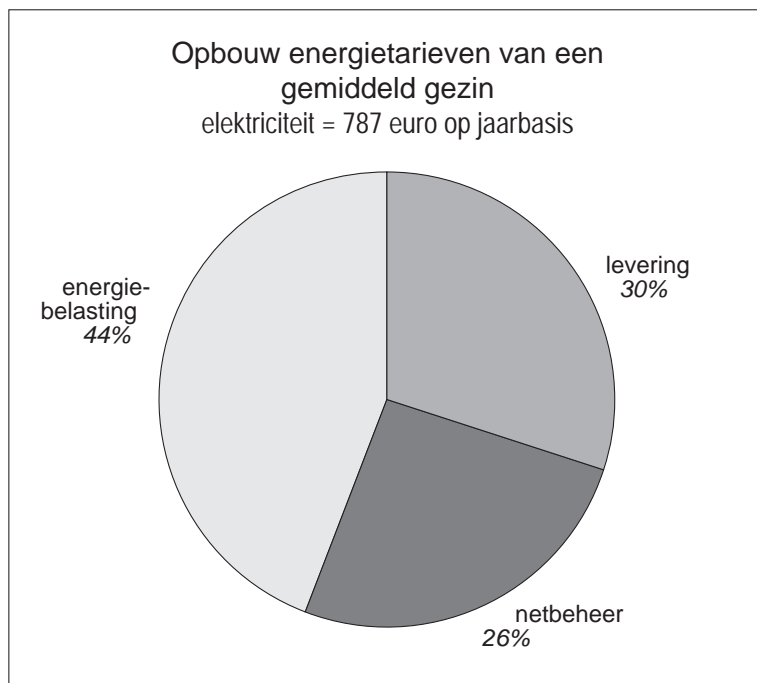
Informatiebron 3

Stand-by verspilt stroom

Elektrische apparaten die niet of nauwelijks worden gebruikt en in de stand-by stand staan, slokken steeds meer energie op. Inmiddels gaat 2,5 miljard kWh per jaar naar tv's, modems en andere apparaten die dag in, dag uit stand-by staan. Zinloos energieverbruik en dus domme geldverspilling, aldus Tweede-Kamerlid Samson.

Informatiebron 4

Uit een folder van een energiebedrijf.

Elektriciteit: dit geldt voor een jaarverbruik van 3 500 kWh

Zoals u ziet maken de leveringskosten maar een beperkt deel uit van uw totale energiekosten. Concurrentie is alleen toegestaan op de leveringskosten van energie. Dat betekent dat de kortingen die energieleveranciers bieden alleen over dit deel gaan.

DE HYBRIDE AUTO

Bij de beantwoording van de vragen 29 tot en met 34 moet je soms gebruikmaken van de informatiebronnen 5 en 6 in de bijlage.

Doordat we steeds welvarender worden, kopen we met z'n allen steeds meer auto's. Dat levert een aantal problemen op. De uitlaatgassen van auto's zorgen voor het ontstaan van zure regen en het stijgend brandstofverbruik leidt tot een toenemend broeikaseffect. Een stijging van het autobezit heeft dus negatieve gevolgen voor het milieu.

- 1p ○ **29** → Noem nog een ander negatief gevolg voor het milieu van de stijging van het aantal auto's.
- 2p ○ **30** Autofabrikanten ontwikkelen motoren die minder benzine verbruiken. Een voorbeeld is de hybride auto, een auto met een combinatie van een benzinemotor en een elektromotor.
→ Waarom ontwikkelen autofabrikanten dit soort nieuwe technieken?
Autofabrikanten ontwikkelen nieuwe technieken om(1), daardoor(2) en daardoor(3)
- Neem voor je antwoord bovenstaande zin over en vul drie van de vier gegeven antwoordmogelijkheden in. Je kunt kiezen uit:*
- beter te kunnen concurreren
 - meer winst te maken
 - zuiniger auto's te produceren
 - meer werknemers aan te nemen
- 1p ○ **31** De overheid kan een subsidie geven bij de aankoop van een milieuvriendelijke auto. Dit maakt de aankoop van bijvoorbeeld de Toyota Prius aantrekkelijk. Deze auto werd gekozen tot 'Auto van het jaar 2005'. Ondanks de hoge verkopen verwacht de directie van Toyota dat het nog tot 2007 zal duren voordat er winst kan worden behaald.
→ Verklaar waarom er pas in 2007 winst kan worden behaald op de verkoop van de Toyota Prius.
- 1p ○ **32** Paul van Meegeren van milieuorganisatie 'Milieu Centraal' zegt: "Hybride auto's zijn de toekomst. Op korte termijn moeten we andere maatregelen nemen tegen de uitlaatgassen."
→ Geef een voorbeeld van een overheidsmaatregel waardoor de hoeveelheid schadelijke uitlaatgassen kan verminderen.
- Gebruik de informatiebronnen 5 en 6.*
- 1p ○ **33** "Tot wel € 7.456 belastingvoordeel", staat er in de folder van Toyota te lezen. De maximale vrijstelling BPM is echter € 3.922.
→ Is deze informatie in de folder een verkooppraatje of kan het kloppen wat Toyota beweert? Verklaar je antwoord.

- 2p ○ 34 *Gebruik informatiebron 6.* Frank Berendsen koopt de Toyota Prius. Zijn buurman koopt een vergelijkbare middenklasse auto. Beiden rijden 15.000 km per jaar. De gemiddelde benzineprijs is € 1,20 per liter.
→ Hoeveel bespaart Frank Berendsen op zijn benzinekosten per jaar in vergelijking met zijn buurman? Geef de berekening.

DE HYBRIDE AUTO

Informatiebron 5

Hybride auto's

De hybride auto die sinds 2002 in Nederland verkocht wordt, combineert de voordelen van de elektromotor met die van de benzinemotor. De auto heeft een elektromotor voor aandrijving bij lage snelheden, gecombineerd met een zeer zuinige benzinemotor. De hybride auto veroorzaakt minder luchtvervuiling en kan tot 25 procent brandstof besparen in vergelijking met een benzineauto. De auto is wel 30 procent zwaarder en 30 procent duurder om te produceren dan een vergelijkbaar model met alleen een benzinemotor. Dankzij een gehele of gedeeltelijke vrijstelling van de BPM (verbruiksbelasting op auto's) is de verkoopprijs van een hybride auto slechts 10% hoger dan die van een vergelijkbare auto. Tevens krijgt de eigenaar van een hybride auto korting op de motorrijtuigenbelasting.

Informatiebron 6

Opbouw van de personenautoprijs in 2005

	Toyota Prius	vergelijkbare middenklasse auto
Netto catalogusprijs	€ 21.218	€ 16.322
BTW 19%	€ 4.032	€ 3.101
BPM*	€ 0	€ 3.572
Totaal	€ 25.250	€ 22.995
Benzineverbruik	1 op 23,3	1 op 12

*BPM is een extra verbruiksbelasting op auto's. Toyota krijgt de maximale vrijstelling van € 3.922.

GOED ONDERWIJS, TOCH EEN UITKERING

Bij de beantwoording van de vragen 35 tot en met 39 hoef je géén gebruik te maken van de informatiebronnen uit de bijlage.

Marc en Cees maken samen het sectorwerkstuk. Als onderwerp kiezen ze de relatie tussen onderwijs en uitkeringen. Ze hebben de volgende gegevens van internet gehaald.

In 2004 zijn de onderwijsuitgaven per hoofd van de bevolking gestegen van € 1.290 in 2003 tot € 1.384 in 2004.

In 2004 telde Nederland 16 miljoen inwoners. Vergeleken met andere EU-landen zit Nederland net onder het gemiddelde per hoofd van de bevolking als het gaat om onderwijsuitgaven.

- 1p ○ **35** Marc en Cees missen een gegeven: de totale onderwijsuitgaven in 2004.
→ Bereken de onderwijsuitgaven in 2004. Laat de berekening zien.
- 1p ● **36** Nadat Marc en Cees de artikelen bekeken hebben, schrijven ze hun hoofdvraag op: "Is er een verband tussen goed onderwijs en het aantal mensen dat een uitkering nodig heeft?"
Volgens Cees is dat verband er: goed onderwijs zorgt op termijn voor meer werkgelegenheid, en dus voor minder uitkeringen.
Hieronder staat een aantal tussenstappen:
1 afzet stijgt
2 arbeidsproductiviteit stijgt
3 producten kunnen goedkoper geproduceerd worden
In welke van de onderstaande regels staan de tussenstappen in een zodanige volgorde dat de mening van Cees goed wordt weergegeven?
A goed onderwijs → 1 → 2 → 3 → meer werkgelegenheid
B goed onderwijs → 1 → 3 → 2 → meer werkgelegenheid
C goed onderwijs → 2 → 1 → 3 → meer werkgelegenheid
D goed onderwijs → 2 → 3 → 1 → meer werkgelegenheid
E goed onderwijs → 3 → 1 → 2 → meer werkgelegenheid
F goed onderwijs → 3 → 2 → 1 → meer werkgelegenheid
- 1p ○ **37** Marc ziet dat de onderwijsuitgaven per hoofd van de bevolking gestegen zijn en er toch meer uitkeringen verstrekt zijn. "Ik dacht dat beter onderwijs juist minder uitkeringen tot gevolg zou hebben", zegt hij. Volgens Cees staat er niet dat het onderwijs beter is geworden, maar dat er meer geld besteed is aan onderwijs. Cees zegt: "Meer geld per leerling voor onderwijs wil nog niet zeggen: beter onderwijs."
→ Geef een verklaring voor de uitspraak van Cees.
- 1p ○ **38** Cees ziet mogelijkheden om via omscholing het aantal uitkeringen te laten dalen.
→ Geef een reden waarom door omscholing het aantal uitkeringen kan dalen.
- 1p ○ **39** Marc en Cees komen tot de conclusie dat er geen echt verband bestaat tussen goed onderwijs en het aantal uitkeringen. Ze denken wel dat minder uitkeringen niet alleen voordelig is voor de overheid, maar ook voor de werkgevers.
→ Geef een reden waarom minder uitkeringen ook voor de werkgevers geld bespaart.

WAT DOEN WE AAN DE STAATSSCHULD?

Bij de beantwoording van de vragen 40 tot en met 45 hoef je géén gebruik te maken van de informatiebronnen uit de bijlage.

De overheid heeft de laatste dertig jaar meer geld uitgegeven dan ze aan inkomsten had. Hierdoor is een enorme staatsschuld ontstaan. Er is verschil van mening over hoe deze schuld af te lossen.

- 1p ● **40** Welke minister is verantwoordelijk voor het opstellen van de rijksbegroting?
- A de minister van Binnenlandse Zaken
 - B de minister van Economische Zaken
 - C de minister van Financiën
 - D de minister-president
- 1p ● **41** Er wordt verschillend gedacht over de manier waarop moet worden omgegaan met de staatsschuld. Sommige economen zijn van mening dat de overheid meer moet investeren om het overheidstekort te verminderen. Hieronder staan drie economische verschijnselen:
- 1 de belastingontvangsten nemen toe
 - 2 de omzet van de bedrijven stijgt
 - 3 de vraag naar goederen en diensten stijgt
- In welke van de onderstaande regels staan de verschijnselen in een zodanige volgorde dat ze de gedachtegang van deze economen goed weergeven?
- A overheidsinvesteringen nemen toe → 1 → 2 → 3 → overheidstekort kan afnemen
 - B overheidsinvesteringen nemen toe → 1 → 3 → 2 → overheidstekort kan afnemen
 - C overheidsinvesteringen nemen toe → 2 → 1 → 3 → overheidstekort kan afnemen
 - D overheidsinvesteringen nemen toe → 2 → 3 → 1 → overheidstekort kan afnemen
 - E overheidsinvesteringen nemen toe → 3 → 2 → 1 → overheidstekort kan afnemen
- 1p ● **42** De overheid heft belastingen om de overheidsuitgaven te betalen. Er zijn twee principes die de overheid hanteert bij belastingheffing: het draagkrachtbeginsel en het profijtbeginsel. Wat wordt bedoeld met het draagkrachtbeginsel?
- A Bedrijven betalen meer belasting dan de werknemers.
 - B De hoogste inkomens moeten in verhouding het meeste betalen.
 - C Iedereen moet evenveel belasting betalen.
 - D Wie gebruik maakt van de voorzieningen, moet daarvoor betalen.
- 2p ○ **43** De overheid kan proberen de belastingen te verhogen om zo meer inkomsten te krijgen. Hierdoor kunnen echter tegenvallers ontstaan. Zo kan een verhoging van de BTW leiden tot een lagere opbrengst van de vennootschapsbelasting.
- Leg uit hoe een verhoging van de BTW kan leiden tot een lagere opbrengst van de vennootschapsbelasting.
- 1p ○ **44** De regering vindt dat geprobeerd moet worden de staatsschuld zo snel mogelijk af te lossen. Volgens de regering kan dat in de toekomst een besparing opleveren.
- Verklaar waarom het aflossen van de staatsschuld in de toekomst een besparing kan opleveren.

- 1p **○ 45** Sommige partijen in Nederland willen de staatsschuld niet te snel aflossen, zeker als de economische groei in Nederland tegenvalt. Zij vinden dat de overheid iets aan de tegenvallende economische groei kan en moet doen.
- Noem een nadeel van het snel aflossen van de staatsschuld als de economische groei laag is.